

На роднай палескай зямлі

Тысячы людзей пакінулі калісці свае наседжаныя мясціны ў царскай Расіі і ў пошуках лепшай долі трапілі ў Канаду. Да іх далучыліся новыя тысячы, якія эмігрыравалі з уваходзячых тады ў склад панскай Польшчы заходніх абласцей Украіны і Беларусі. Усе яны знайшлі там другую радзіму. Нашы перасяленцы і іх дзеці, — а сярод іх нямала такіх, што нарадзіліся ў Канадзе, — уклалі сваю працу і таленты ў развіццё гэтай краіны, у будаўніцтва эканомікі і культуры Канады. Але ж і на сваю далёкую Бацькаўшчыну яны не забываліся. Мы гэта адчувалі ў час гітлераўскага нашэсця на Савецкі Саюз, калі нашы суайчыннікі ў Канадзе рабілі ўсё для таго, каб хоць крышку дапамагчы сваім братам і сёстрам на Радзіме. З вялікай сімпатыяй і цяпер сочаць яны за падзеямі ў нашай краіне і шчыра радуюцца, што яна высталяе ў няроўнай барацьбе з інашаземнымі захопнікамі.

З Канады ў Савецкі Саюз немалы кавалак дарогі. Але той, каму дарагі інтарэс працоўных краіны сацыялізма, хто хоча ведаць праўду аб нашым жыцці, не лічыцца ні з часам, ні з матэрыяльнымі затратамі і пры першай магчымасці спяшаецца пабыць дома.

21 жніўня да нас зноў прыехалі госці з Канады. Большасць з іх — рабочыя і сяляне. Змітрок Вярніч — цясляр, Парамон Аўдзейчык працуе на чыгуцы, Аляксей Грыцук, Уладзімір Літвінчук і Іван Дзівянец — фермеры, Анастасія Навумчык і Марыя Мацкевіч — хатнія гаспадыні. З працы рук сваіх жывуць Іван Піжук, Васіль Хахлачоў і астатнія нашы госці. І тут, на Радзіме, іх ветліва сустрэлі рабочыя і сяляне, якія цяпер з'яўляюцца гаспадарамі роднай беларускай зямлі.

З вялікай цікавасцю знаёміліся 22 жніўня канадскія турысты з Брэстам. Старшыня гарадскога Савета, ці, як канадцы кажуць, мэр горада, А. Пятроў расказаў ім аб вялікім жыллёвым будаўніцтве, аб новых прадпрыемствах абласнога цэнтру.

Пятроў знаёміў гасцей з горадам, паказаў новыя атэльы, магазіны, школы, жыллыя кварталы.

Мы ведалі, што ў Савецкім

кім Саюзе многа будуець, — гаворыць Уладзімір Літвінчук. — Але тое, што нам удалося пабачыць сваімі вачыма, пераўзыходзіць усе меркаванні аб працоўных поспехах беларусаў.

Разам з Уладзімірам Літвінчуком прыехала ў Брэст і яго дачка Рубі Нэнсі, якая нарадзілася ў Канадзе і цяпер, трапіўшы на радзіму свайго бацькі, уважліва прыглядаецца да ўсяго, слухае расказы савецкіх людзей аб учарашнім і сённяшнім дні палескага краю.

...Па-ранейшаму шумяць абал вуліц і ў скверах горада



Канадскія госці знаёмяцца са старшынёй Брэсцкага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных А. Пятровым.

векавыя дрэвы. Але калі глядзіш на іх цяпер, нельга не ўспомніць, як пры панскім ладзе тут разгульвалі напышлівыя пілсудчыкі, якім карцела ўсё прыбраць да сваіх рук і пашырыць межы сваёй дзяржавы «ад можа да можа». У гэты цяжкі для беларусаў час выехаў у Канаду Парамон Аўдзейчык з вёскі Хойна, што на Піншчыне. На чужыне малады хлапец уладкаваўся працаваць на чыгунку, абзавёўся сям'ёю. А з дому тым часам даходзілі ўсё сумнейшыя весткі аб паднявольным жыцці яго братаў і сяцёр на Радзіме. Панскі лад з пагардай ставіўся да беларускіх ся-

лян, не лічыўся з іх прагай да лепшага жыцця.

У маі 1939 года польскі часопіс «Пшэводнік каталіцкі» паведаміў сваім чытачам аб страшным голадзе на Палессі. Гэтай сумнай падзеі быў прысвечаны спецыяльны артыкул пад назвай «80 тысяч галадаючых». «Сітуацыя галадаючага насельніцтва вельмі цяжкая, — гаварылася ў ім. — Ачышчана бульба лічыцца раскошай. На працягу некалькіх тыдняў шырокія масы сялян харчуюцца ежай, падрыхтаванай з драўнянай кары. Замест чаю піюць адвар з галля».

Урадавыя колы сустрэлі гэтае паведамленне ў штыкі. Многія чытачы тады не атрымалі часопіса; аўтара артыкула прыстрашылі судом. На месца падзей

Мірона Емяльявіча Крыштафовіча, Героя Савецкага Саюза Васіля Захаравіча Каржа і многіх іншых, усё жыццё і дзейнасць якіх з'яўляюцца прыкладам самаадданнага служэння сацыялістычнай Радзіме, вялікай справе Камуністычнай партыі.

Вярнуўшыся з музея ў гасцініцу, канадскія турысты доўга вялі гаворку аб усім бачаным і чутым. Многія з іх прыкметна хваляваліся.

Цяпер нам будзе аб чым расказаць у Канадзе, — гаворыць Аўдзейчык. — Мы прыехалі ў новую краіну і сустрэлі тут новых, працавітых, ветлівых і рашучых людзей.

Радуе нашых гасцей і тое, што за гады Савецкай улады на Брэстчыне атрымалі развіццё прамысловасць, транспарт, бу-

Слаўся, Айчына ты наша свабодная!



ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЯ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЕЙ З СУАЙЧЫННІКАМІ

№ 67 (552)

Жнівень 1961 г.

Год выдання 7-ы.

была накіравана камісія, якой урад даручыў... паскорыць камасцыю — прымуовае перасяленне галадаючых сялян на хутары.

Палессе — край адвечных лясоў і балот. Многія абшарнікі, апроч маёнткаў, мелі тут свае радавыя паліўнічыя запаведнікі і выпасы для жывёлы. У лясх гаспадарылі заморскія купцы. Ачышчаныя імі ад векавых дрэў дзялячкі прызначаліся для наваёлаў з вёсак. Ворыўная зямля і лугі, якімі беларусы карысталіся там, перадаваліся былым легіянерам Пілсудскага.

Палешукі, у тым ліку і бяднейшыя палякі, мужна змагаліся за свае надзелы. Але буржуазны ўрад жорстка распраўляўся з «бунтаўшчыкамі». Для іх ужо не хапала месца ў пінскай, брэсцкай і баранавіцкай турмах. Пад канец свайго панавання пілсудчыкі значна пашырылі канцэнтрацыйны лагер у Каргуз-Бярозе і запоўнілі яго беларускімі сялянамі. «Палессе — неад'емная частка нашай дзяржавы, — гаварыў польскі прэзідэнт Масціцкі. — Беларусы павінны заўсёды памятаць аб гэтым. Іх лёс — дагаджаць прадстаўнікам нашай улады або шукаць прытулку ў іншых краінах, калі не хочучь, каб мы іх знішчылі».

Але гэтае напышлівае праоцтва не збылося. У тым жа 1939 годзе пачалася польска-германская вайна, і пан Масціцкі пакінуў на волю лёсу сваё прэзідэнцкае крэсла ў варшаўскім каралеўскім замку. Як пацукі з тонучага карабля, далі цягу на Запад і яго міністры. Толькі простыя людзі — рабочыя і сяляне Польшчы — разам з беларусамі і украінцамі са зброяй у руках заступілі дарогу фашысцкім захопнікам. І потым, калі гітлераўцы праз які год зноў напалі на гэты раз ужо на Савецкі Саюз, — працоўныя Брэстчыны сумесна з палякамі змагаліся з ворагам за кожны кавалак роднай зямлі.

На тэрыторыі вобласці дзейнічала 19 партызанскіх брыгад, 80 партызанскіх атрадаў. Сярод выдатных арганізатараў партызанскай барацьбы, кіраўнікоў буйных атрадаў і злучэнняў былі актыўныя члены КПЗБ, якія прайшлі вялікую школу барацьбы ў падполлі.

У краязнаўчым музеі нашы канадскія госці з вялікай цікавасцю слухалі расказ экскурсавода пра Героя Савецкага Саюза Уладзіміра Зянонавіча Царука,

даўніцтва, што ў многіх гарадах і вёсках вобласці ёсць свае прамысловыя прадпрыемствы, аб якіх людзі раней і не марылі.

Трэба, каб у кожнай краіне было так многа фабрык і заводаў, як тут у вас, у Савецкім Саюзе, — гаворыць Уладзімір Літвінчук. — Дзе ёсць свая прамысловасць, там і работу лягчэй знайсці, і жыць цікавей.

У той жа дзень канадскія турысты былі запрошаны старшынёй гарадскога Савета А. Пятровым на экскурсію ў Брэсцкую крэпасць.

Вось яны ідуць уздоўж маляўнічага берага Мухаўца ў неўміручую цытадэль. Усё тут га-



— Дзень добры, Радзіма!

У нядзелю 22 чэрвеня 1941 года ў чатыры гадзіны 15 минут раніцы тысячы мін, снарадаў і бомб скінуў вораг на Брэст і крэпасць. Па плану гітлераўскага камандавання задача авалодання горадам Брэстам і крэпасцю была ўскладзена на 12 армейскі корпус 4 пяхотнай арміі, 45 дывізія якога павінна была сходу ўзяць крэпасць. На ўчастку 45 дывізіі, акрамя 12 батарэй артылерыі, па будынках крэпасці вялі агонь 9 цяжкіх батарэй хімічнага палка, два дывізіёны звышмагутных артылерыйскіх устаноўак сістэмы «Шор», якія стралялі фугаснымі снарадамі вагой 1250 кілаграмаў і бетонобойнымі снарадамі вагой 2200 кілаграмаў, а таксама 9 марцір калібра 210 мм. Фашысцкія самалёты бесперапынку бамбілі ўмацаванні крэпасці. Ад бакаў з палівам, якія вораг кідаў з самалётаў, ад разрыву запальных бомб, снарадаў у крэпасці ўспыхнуў пажар.

Экскурсавод на хвіліну спыніўся, паглядзела на гасцей. Яны уважліва слухаюць яе, ловяць кожнае слова. Экскурсавод чытае ім вытрымку з кнігі гітлераўскага дыверсанта Ота Скардэні, у якой упамінаецца пра



Вось тут, ля гэтых муроў Брэсцкай крэпасці, у незабыўныя дні баёў 1941 года савецкія людзі самааддана абаранялі сваю свабоду, сваю Радзіму.

ворыць аб былых баях: сляды куль на сценах, разбураныя снарадамі будынкі, параненыя дрэвы.

Многа разоў вадзіла экскурсантаў па месцах былых баёў, паказвала дакументы, расказвала аб гераізме абаронцаў крэпасці старшы навуковы супрацоўнік музея Т. М. Ходцава і заўсёды, як упершыню, яна хваляецца. І хваляванне яе міма волю перадаецца ўсім турыстам. Яны не саромеюцца выціраюць няпрошаныя слязы і праходзяць за экскурсаводам з залы ў залу, уважліва слухаючы яе.

Брэсцкую крэпасць: «Рускі гарнізон крэпасці ў літаральным сэнсе гэтага слова вёў барацьбу да апошняга патрона, да апошняга чалавека...»

Так, плавілася цэгла, трэскаўся бетон, а людзі, савецкія людзі, стаялі на смерць.

Разлічваючы захопіць крэпасць у першы дзень, гітлераўскае камандаванне пралічылася. Больш таго, абаронцы крэпасці наносілі ворагу вялікія страты, адцягвалі на сабе значныя сілы.

К пачатку ліпеня крэпасць была ўжо ў далёкім тыле во-

(Заканчэнне на 2-й стар.)



Прыгожыя вуліцы Брэста. Яны патанаюць у зеляніне таполяў, каштанаў, акацыі і ліп. «Мы ў захаленні ад чысціні і парадку ў вашым горадзе», — гавораць турысты старшыні горсавета А. Пятрову.



Фермер Іван Дзівянец са сваім братам Васілём Дзівянцом — брыгадзірам калгаса «1-е Мая» Антопальскага раёна, іх знаёмыя і родныя рашылі сфатаграфавання ля гасцініцы «Буг».

На роднай палескай зямлі

(Пачатак на 1-й стар.)

рага. Савецкія войскі з цяжкімі баямі адыходзілі на ўсход. У крэпасці працягвалася барацьба. Пад кіраўніцтвам маёра П. М. Гаўрылава салдаты абаранялі ўсходні форт. Да першых дзён ліпеня стойка трымаліся абаронцы галоўнага вала Кобрінскага ўмацавання пад кіраўніцтвам афіцэраў Н. В. Несцерчука і І. В. Акімачкіна.

На тэрыторыі крэпасці жылі семі афіцэраў. Камандаванне вырашыла вывесці жанчын і дзяцей у горад, але яны адмовіліся пакінуць родных і актыўна дапамагалі змагацца з ворагам.

У абаронцаў крэпасці не хапала ежы і вады, было мала патронаў. Рызыкуючы жыццём, хлопчыкі дзесяткі раз прабіраліся ў варожыя ўмацаванні, каб паднесці раненым ваду.

Савецкія людзі, якія можна змагаліся з ворагам у радах Савецкай Арміі і партызаных.

мала ведалі аб гераізме абаронцаў крэпасці, аб лёсе яе. Толькі ў сакавіку 1942 года ў архівах разгромленай ля горада Ліўны 45 пяхотнай дывізіі было знойдзена «Баявое данясенне аб захале Брэст-Літоўска». Камандзір 45 дывізіі генерал-лейтэнант Шліпер пісаў: «Наступленне на крэпасць, у якой сядзіць адважны праціўнік, каштуе многа крыві... Рускія ў Брэст-Літоўску змагаліся выключна ўпорна і настойліва. Яны паказалі выдатную вывучку пяхоты і даказалі выключную волю да барацьбы...»

У пакоях музея ціха. Чутны толькі голас экскурсавода. Яна паказвае гасцям партрэты герояў, называе іх імёны, паказвае распушчаны агнём зброю, святыя сцягі, над якімі яны мужна змагаліся.

Вось яны, партрэты легендарных герояў. Маёра П. М. Гаўрылава, цяжка хворага, беспрытомнага гітлераўцы ўзялі ў палон і кінулі ў лагер ваеннапалонных недалёка ад Брэста.

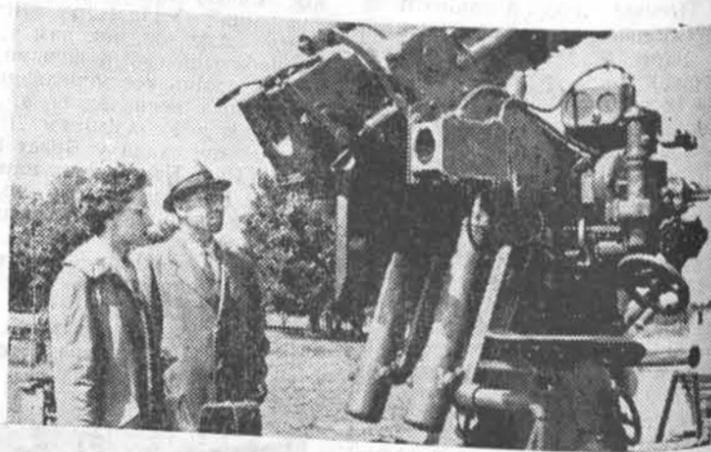
Савецкія ўрачы, якія былі ў гэтым жа лагерах, зрабілі ўсё, каб выратаваць жыццё героя. Цяпер П. М. Гаўрылаў жыве ў горадзе Краснадары. Ён — Герой Савецкага Саюза, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР.

Перад гасцямі партрэт капітана В. В. Шаблоўскага. У канцы трэцяга дня вайны ворагі ўзялі Шаблоўскага ў палон. Калі палонных вялі праз абводны канал, Шаблоўскі крыкнуў: «За мной» і кінуўся ў ваду. Аўтаматная чарга снасіла героя. Пасмяротна ён узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны, а адна з вуліц Брэста носіць імя капітана Шаблоўскага.

Моўчкі глядзяць канадскія госці на партрэты мужных людзей: капітана І. Н. Зубачова, палкавога камісара Е. М. Фаміна, намесніка палітрука С. М. Матэвасяна і іншых.

Многія запісваюць у бланкеты іх імёны, каб расказаць у далёкай Канадзе аб мужнасці гэтых людзей, зберагчы ў сэрцы іх вобразы.

У адной з залаў музея госці затрымаліся ля фотакопіі з надпісам аднаго з абаронцаў крэпасці. «Я паміраю, але не здаюся. — піша ён. — Бывай. Ра-



З гэтай зенітнай гарматы абаронцы Брэсцкай крэпасці вялі агонь па фашысцкіх сцяратніках.



Прыймаю пахадзіць па новых прасторных вуліцах і плошчах горада, палюбавацца жылымі і адміністрацыйнымі будынкамі, паслухаць гаворку пешаходаў, распытаць у іх пра сваякоў і знаёмых.



— Плавілься цэгла, трэскаўся бетон, а людзі, савецкія людзі, змагаліся з фашыстамі да апошняга патрона, — гаворыць экскурсавод музея абароны Брэсцкай крэпасці Т. М. Ходцава.



У адной з залаў музея.



— Вось тут, на гэтым пляцы калісьці была казарма, у якой я адбываў ваенную службу пры панскім ладзе, — расказвае турыст Аляксей Венедзіктавіч Грыцук сваёй спадарожніцы Марыі Мацкевіч і брату яе мужа Іосіфу Мацкевічу, які прыехаў з Ганцавіч сустракаць дарагіх гасцей.

дзіма, 20.7.41 г.» Гэтыя словы былі надрапаны штыком на сцяне каземата.

Які ж лёс напятаў абаронцаў крэпасці, што засталіся ў жывых? Абаронцам Масквы стаў А. Іспалатаў, удзельнікам абароны Сталінграда Г. Каміса-

рэнка, на розных франтах змагаліся А. Саакян, Г. Ландышаў, М. Піскароў і іншыя.

Салдат Мяснікоў прарваўся з сябрамі 5 ліпеня з крэпасці і траніў у танкавую часць Савецкай Арміі. Цяпер ён — Герой Савецкага Саюза, палкоўнік.

Многія абаронцы крэпасці пайшлі ў партызаны і там змагаліся з ворагам. У 1943 годзе ўцёк з палону ў адзін з партызанскіх атрадаў на Брэстчыне курсант палкавога школы Фёдар Жураўлёў. Цяпер ён працуе і жыве ў Мінску. А некаторыя абаронцы крэпасці змагаліся ў партызанскіх атрадах Чэхаславакіі, Югаславіі, Італіі, былі ўдзельнікамі французскага Супраціўлення. Перад намі пасведчанне ўдзельніка французскага Супраціўлення Ф. І. Лаянкова. У 1944 годзе ён ўцёк з палону і біў ворага ў Эльзаскіх лясах Францыі.

Многія наведвалі музей пакідаюць запісы ў кнізе водгукі — грэчаскі паэт Алексіс Парніс, сакратар французскай кампартыі Марыс Тарэз, амерыканскі студэнт, італьянскі шахцёр... А цяпер і нашы сябры з Канады напісалі там жа рады: «Усе з нас хацелі б ад душы вітаць гераічных савецкіх салдат, якія так доўга абаранялі Брэсцкую крэпасць ад полчышча ворага. Мы ведаем, што іх долесць і бяспрашна будучы заўсёды служыць прыкладам для савецкіх людзей і для нас таксама. Наша самае вялікае жаданне — каб мір і дружба перамаглі паміж усімі народамі».

Хутка нашы госці паедуць у Мінск, Маскву, Сталінград і іншыя савецкія гарады, дзе іх таксама чакае ветлівы і сардэчны прыём.

А. БАЖКО,
М. БУРЫ.

Мы атрымалі пісьмо. Вось яго змест:

«Паважаная рэдакцыя! Піша вам чалавек, які многа год вандраваў па чужыне, у далёкім Уругваі. Больш дваццаці год я жыў у Монтэвідэо, дзе перанёс ніякага бяды: галечу, беспрацоўе, а самае страшнае — сум на роднаму краі. Жыццё на чужыне наклала на мяне свой страшны адбітак — я згубіў здароўе. Вось і зараз я знаходжуся ў бальніцы на лячэнні. Мне вельмі хочацца падзяліцца з вамі некаторымі ўражаннямі. Прыдзіце, калі можаце, да мяне. З павагай.

В. Лажэчнік».

У той жа дзень мы накіраваліся па адрасу, указанаму Васілём Якімавічам у пісьме.

Бальніца, у якой ён лечыцца, — 4-я клінічная — знаходзіцца ў адным з новых мікра-раёнаў Мінска, на вуліцы Розы Люксембург. На вялікай тэрыторыі, абнесенай прыгожай агародай, размешчаны вялікія бальнічныя карпусы. У іх — хірургічнае, дзіцячае, неўралагічнае, тэрапеўтычнае, гінекалагічнае, вушынае аддзяленні, бліжнічныя, бактэрыялагічныя і іншыя лабараторыі.

Гэта адна з новых бальніц Мінска, яна працуе толькі першы год. Мяркуючы па водгукіх, якія пакідаюць хворыя, можна сказаць, што для лячэння хво-

рых тут створаны цудоўныя ўмовы.

Калі ўваходзіш у гэты прасторны будынак, поўны святла і паветра, зусім не адчуваеш сябе, як у бальніцы. Бестыбулі для адпачынку, пакоі і сталовыя з кветкамі на сталах, шматлікія працэдурныя кабінеты — усё блішчыць і ззяе чысцінёй.

У адной з бальнічных палат вушынога аддзялення мы сустра-

бальніцы ў Монтэвідэо. Як страшны сон, успамінаю вялікую палату, дзе ляжала шэсцьдзесят хворых. Кансультацыя ўрачоў, лячэнне, догляд — усё гэта каштавала вельмі дорага. Не было ніякіх лярварстваў, іх даводзілася купляць у аптэках таксама за вялікія грошы. Харчаванне было такое, што хапала толькі, каб не памерці з голаду. Праляжыш у бальніцы — і выпі-

Акрамя месячнага заработку, атрымліваю пенсію па інваліднасці. Толькі тут, на Радзіме, я змог атрымаць сапраўдную медыцынскую дапамогу. Вось і зараз я знаходжуся ў вунным аддзяленні гэтай бальніцы. Умовы, якія створаны тут для лячэння, не ідуць ні ў якое параўнанне з тымі, якія былі ў Монтэвідэо. Тут у кожнай палате ляжыць па чатыры чалаве-

сл. Я хачу выказаць сваю шчырую падзяку ўсім урачам, медыцынскаму персаналу за тое, што яны робяць усё магчымае для хутэйшага выздараўлення хворых. У асобе Васіля Лявончыча Чарнухі, нашага палатнага ўрача, медыцынскіх сяцёр Люсі Філіпенка і Элы Садоўскай я бачыў сапраўдных сяброў. Яны, як пільныя вартавыя, стаіць на варце аховы здароўя людзей.

Пасля бальніцы я атрымаю білетэнь. Два тыдні буду адпываць. Потым пайду ў чарговую адпачынак. Па праўдзе кажучы, я вельмі засумаваў без калектыву, дзе працую ўжо чацвёрты год. Гэта вельмі добрыя, клапацілівыя і чулыя таварышы. А наш дырэктар ставіцца да ўсіх работнікаў не як гаспадар, як я прывык бачыць гэта на чужыне, а як старэйшы таварыш і сябра. Я заўсёды захапляўся дружалюбствам, клапацілівацю і чуласцю нашых людзей.

У далёкім Уругваі засталіся мае сябры: Аляксей Місюль, Рыгор і Тацяна Пасечнікі, Іван Гайдук і іншыя. Перадайце ім праз газету маё вялікае прывітанне, — папрасіў Васіль Якімавіч. — Я расказаў гэта для таго, каб яны ведалі, як я і тыя, хто вярнуўся разам са мной на Радзіму, жывуць тут. Я шчаслівы, што хоць на старасці год прыехаў у Беларусь».

В. КАЛЯДЗІЧ.

Сярод сапраўдных сяброў

ліся з Васілём Якімавічам Лажэчнікам. Вось што ён нам расказаў:

«Доўгія гады я працую за мяжой. Цяжка праца змянялася беспрацоўем. Часта ў недалёкім прывалі да таго, што я атрымаў язву страўніка, ад дрэнных умоў работы, холаду і вільгаці ў памяшканнях стаў дрэнна чуюць. Хадаў па бальніцах, урачах. Той, каму даводзілася хварэць на чужыне, добра ведае, чаго гэта каштуе. І мне толькі за адзін візіт да ўрача трэба было ўнесці пяцьдзесят працэнтаў дзённага заробку. А самая простая аперацыя каштавала 300 пеза.

Мне даводзілася ляжаць у

ваешы, бадай, у яшчэ горшым стане.

Пачаліся клопаты аб а'ездзе на Радзіму.

4 кастрычніка 1957 года я сеў на італьянскі параход «Санта-Анна», на якім адплыў да родных берагоў. У той дзень на параходзе я пачуў навіну, якая ўсхвалявала ўвесь свет — Савецкі Саюз запусціў першы штучны спадарожнік. Для мяне гэта было яшчэ адным доказам таго, што СССР — краіна міру і прагрэсу, а не краіна голаду і галечы, як запалохвалі мяне многія перад а'ездам.

У гарадскім пасёлку Мір, што на Гродзеншчыне, я жыву чацвёрты год. Працую краўцом.

кі, ёсць кнігі, газеты, навінічкі для таго, каб хворыя маглі слухаць радыё. Для лячэння хворых выкарыстоўваюцца ўсе самыя лепшыя сучасныя прэпараты. Кожны дзень у палату прыходзяць вопытныя ўрачы і ўважліва аглядаюць хворых. Рэгулярна праводзіць кансультацыі прафесар-оталарынгалаг Мікалай Паўлавіч Кніга. Лячэнне, ляркарства, догляд, добрае харчаванне — усё гэта бясплатна. Акрамя таго, па білетэню я атрымаю на прадпрыемстве, дзе працую, шэсцьдзесят працэнтаў маёй заробтнай платы.

Праз некалькі дзён я выпісваюся з бальніцы. За гэты час я добра падлячыўся, набраўся



ПРАЦЯГВАЕМ ГУТАРКУ АБ МОВЕ

Дарагія сябры «Гулагу Радзімы»! Прачытайце пісьмо Аляксея Савіцкага і здзіўляюся, як мог чалавек, які напісаў такое доўгае прыгожае пісьмо, крытыкаваць і нават называць «дурной» беларускую мову. У Савецкай рэспубліцы ёсць многа розных нацыянальнасцей, і

кожная з іх хоча гаварыць, чытаць і пісаць на сваёй роднай мове. Дык што ж дрэннае зрабіў наш беларускі народ, які зараз гаворыць, чытае і піша на сваёй роднай мове? Трэба радавацца, а не крытыкаваць.

Колькі ж ёсць бессмяротных і слаўных беларускіх пісьменнікаў, што пісалі і пішучы цудоўныя кнігі, якія чытаюць многія народнасці!

Я таксама скончыў народнае вучылішча, дзе — кожны ведае — вучылі толькі па-руску.

Я атрымліваю газету «Голас Радзімы» рэгулярна, люблю чытаць, хоць некаторых слоў не разумею, як піша Савіцкі. Усе радуюцца вашым поспехам у будаўніцтве. Калі можа, калі ласка, прысылайце што-небудзь і на рускай мове.

З павагай Іван КУЛІНІЧ, г. Нью-Джэрсі, ЗША.

РАДАСНЫЯ ПЕРАЎТВАРЭННІ

Сям'я мая і я вярнуліся на Радзіму з ЗША 30 чэрвеня 1955 года. Якія ж змены адбыліся за гэты час у нашым жыцці?

Мы вярнуліся зусім з пустымі кішчэнкамі. Але гэта не мела асаблівага значэння. Савецкая ўлада сустрэла і прыняла нас, як родных, і аказала нам усялякую дапамогу: нам прадастаўлена добрая кватэра ў Мінску, аказана матэрыяльная дапамога. Я ўладкаваўся на работу ў якасці намесніка загадчыка вялікага атэлье індывідуальнага машыву мужчынскага і жаночага адзення. Гэта самае вялікае атэлье ў рэспубліцы — яго выпускае каля паўтары тысячы рэчаў у месяц.

У 1956 г. мне споўнілася 60 год. У сувязі з гэтым мне была прызначана персанальная пенсія рэспубліканскага значэння. Аднак я працію і цяпер, адчуваю сябе добра, здарова. Кожны год атрымліваю права на адпачынак, і мне як персанальнаму пенсіянеру прадастаўляецца бясплатная пудэўка ў любы санаторый у Савецкім Саюзе. У 1957 годзе я адпачываў на паўднёвым беразе Чорнага мора, у Місхоры, у наступным годзе — у Друскінінкі, у Літве. Наступныя гады адпачываў у БССР, у былым замку князя Радзівіла ў г. Нясвіжы.

Жонка мая вярнулася на Радзіму з вельмі дрэнным здароўем — у яе хранічны поліартрыт. Савецкая ўлада і ў гэтым нам дапамагла — жонцы маёй была дадзена пудэўка на відомы курорт Цхалтуба, у Грузіі, дзе натуральныя радонавыя ванны лечаць хворых ад гэтай страшнай хваробы. За пяць гадоў яна змагла лячыцца ў гэтым санаторыі чатыры разы і цяпер у стане выконваць усе хатнія справы — яе здароўе намнога палепшылася.

Сыну нашаму, калі мы вярнуліся на Радзіму, споўнілася дванаццаць год. Ён паспяхова закончыў сярэднюю школу. Цяпер трымаў экзамены для паступлення ў вышэйшую навучальную ўстанову — Беларускі палітэхнічны Інстытут. Экзамены здаў на выдатна!

Што ж за гэтыя кароткія гады адбылося ў нашай сталіцы — Мінску? Як ужо ўсім вядома, фашысцкія захопнікі прычынілі гораду страшэнныя разбурэнні: больш чым 80 працэнтаў было знішчана жыллёвай плошчы, фабрык, заводаў, школ і г. д.

З руін узнялася наша сталіца, яна стала маладзейшай, прыгажэйшай. Выраслі тысячы шматпавярховых жылых дамоў. Вуліцы горада шырокія, абса-

джаныя вялікімі дрэвамі, кустамі, кветкамі. У кветках патапаюць паркі імя Чалюскінцаў, Горкага, 30-годдзя БССР, Пяперскі і інш.

За апошнія шэсць год Мінск вырас больш чым напалавіну.

На тэрыторыі вялікага Мінска выраслі новыя мікрараёны з добраўпарадкаванымі жылымі дамамі, скверамі і паркамі, спартыўнымі стадыёнамі. Дамамі культуры і кінатэатрамі.

Фабрыкі і заводы нашай сталіцы выпускаюць грузавыя аўтамабілі, трактары, станкі, радыёпрыёмнікі і тэлевізары, гадзіннікі, абутак, тэкстыльную прадукцыю, цэглу і будаўнічыя матэрыялы, верхняе адзенне, жаночыя сукенкі, мэблю і многа-многа іншых вырабаў.

Як усім вядома, ад гітлераўскіх банд пацярпелі ў нашай краіне не толькі наша сталіца Мінск, але і іншыя гарады рэспублікі. Не пашкадаваў вораг і вёсак, усё падверглася агню: людзі, пабудовы, жылыя дамы, фабрыкі, бальніцы, школы і інш. Нават шасэйныя дарогі, і тыя былі разбураны.

Цяпер ідзе і следу не засталася ад гэтых жахлівых разбурэнняў. Цяжка было краіне залечваць нанесеныя ворагам раны, але наш народ устаў і паставіў на ногі ўсю сваю народную гаспадарку. Сталі прыгажэйшымі і іншыя гарады, — Гомель, Віцебск, Брэст, на карце рэспублікі з'явіліся новыя гарады, пабудаваны магутныя электрастанцыі — Васілевіцкая ДРЭС, цяпер уступае ў строй Бярозаўская ДРЭС, адкрыліся глыбокія шахты, якія з нетраў зямлі аддаюць народу свае багацці.

Вырасла ў рэспубліцы спецыялізаваная сельская гаспадарка. Жыццё ў нашай сацыялістычнай дзяржаве становіцца з кожным днём багацейшым, шчаслівейшым і цікавейшым.

Д. КАЗУШЧЫК.

ДЗЕ КАЛІСЬЦІ ПЛАКАЎ ДЗЕД

Беларуская вёска Астрэмечэва выцягнулася доўгім роўным ланцужком уздоўж дарогі і патула ў белай ніпені пладовых дрэваў. Садоў тут многа, калгаснікі разводзяць іх з вялікай любоўю і ахвотай.

Між іншым, не толькі адны сады складаюць гордасць гэтай вёскі. Нельга не звярнуць увагі на дабrotныя дамы хлебарабаў мясцовай сельсагагаспадарчай арцелі «Памяць Ільіча», не залюбавацца ніякі электра- і радыёправадоў, новабудоўлямі вёскі. Кожны год тут узводзяць сабе новыя дамы не менш дзесяці калгаснікаў і ўжо з'явіліся новыя вуліцы. На адной з гэтых новых вуліц, дзе пераважна жывуць калгасныя трантарысты і камбайнёры, узвышаецца вялікі будынак — сельскі Дом культуры. Гэта звычайны сельскі ачаг культуры, якія ёсць амаль у кожнай вёсцы. І ў той жа час гэты Дом культуры патрабуе таго, каб аб ім сказаць больш. У яго вялікая гісторыя.

1911 год. Старая, саламяная, латаная і пералатаная беларуская вёска Астрэмечэва. Выдатнасці яе — невялікая цэрква на развілцы дарогі і багаты памешчыцкі дом у старым парку, што за вёскай. Мы не будзем расказваць аб тым, як жыў тады бедны селянін. Лепш за ўсё мы прадаставім слова самой гісторыі. Яна раскажа карацей і больш пераканальна. У шостым нумары беларускай газеты «Наша ніва» за 1911 год ёсць такая заметка пра Астрэмечэва.

«В. Астрэмечэва Гродзенскай губерні Брэсцкага павета. У нашай вёсцы доктара няма і хворым прыходзіцца ездзіць да яго за 20 вёрст. Зразумела, як цяжка гэта, і цёмны мужык ідзе за парадамі да ўсялякіх знахараў, аддае ім свае капейкі, а хваробы косяць і косяць народ».

Цяпер у Астрэмечэве працуе фельчарска-акушэрскі пункт. У суседняй вёсцы Лышчыцы — бальніца. Тут аказваецца калгаснікам усебаковая кваліфікаваная медыцынская дапамога. На варце здароўя вясцоўцаў 30 медыцынскіх работнікаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй.

А вось яшчэ адна цікавая заметка ў той жа газеце «Наша ніва» у № 21 за 1908 год. У ёй гаворыцца:

«З розных канцоў Беларусі даходзяць да нас весткі, што народ, прачнуўшыся ў бурях апошніх год ад доўгага сну, пачынае разумець вялікае значэнне навукі і цягнецца да святла яе... У Беластоцкім і Брэсцкім паветах ёсць ужо каля пятнаццаці народных бібліятэк-чытальняў па вёсках і сёлах, а кіруюць імі самі мужыкі, самі збіраюць грошы на іх. Да першых бібліятэк у гэтым кутку належыць чытальня імя Ф. Паўленкава ў в. Астрэмечэва Брэсцкага павета... Апрача кніг, якія прыслалі ў бібліятэку з «фонда» Паўленкава, атрымала яна дапамогу грашыма і кнігамі ад аднаго таварыства з Францыі, ад расійскага пісьменніка Максіма Горкага, ад св. Рыгора Пятрова і іншых». І далей: «У 1907 годзе было ўжо 1039 кніг, якія бралі мужыкі з плці вёсак суседніх. Чытала 220 мужыкоў».

Эпіграфам да прыведзеных вышэй радкоў з'яўлялася вядомае чатырохрадкоўе народнага паэта Беларусі Янкі Купалы:

«К свабодзе, роўнасці і знанню
Мы працярэбім сабе след.
І будзе унікаў панаванне
Там, дзе сягоння плача дзед».

Мара народнага песняра збылася. І сведчаннем гэтага служыць таксама Астрэмечэва. Тут ёсць добрая сярэдняя школа. Па жаданню вясцоўцаў на тым самым месцы, дзе калісьці была маленькая чытальня імя Паўленкава, пабудаваны Дом культуры. Пры Доме культуры ёсць цудоўная бібліятэка з 12 тысяч экзэмпляраў розных кніг. Тут ёсць зборы твораў не толькі савецкіх, але і замежных пісьменнікаў. У бібліятэцы больш за 700 чытачоў. І гэта не толькі моладзь. Вось Мікіта Вікенцьевіч Паўлючык. Ён быў адным з першых чытачоў староў бібліятэкі.

У Доме культуры ёсць добрая глядзельная зала на 200 месц, дзе штодзённа дэманструюцца кінакарціны, чытальня зала і дзіцячы пакой для гульняў, пакой для заняткаў гуртоў мастацкай самадзейнасці. А да мастацтва хлебарабы цягнуцца прагна. Тут 30 чалавек займаюцца ў харавым, 10 — у танцавальным, 6 — у струнным, 8 — у драматычным гуртках. Сярод удзельнікаў самадзейнасці пажылыя

калгаснікі Сяргей Мікалаевіч Мурашка, Аляксандр Рудзяк і іншыя. Заўсёды вечарам заходзіць у Дом культуры Мікалай Карпавіч Шыш. Ён вялікі мастак раскаваць. Любіць яго паслухаць моладзь. Мікалай Карпавіч раскажа аб мінулым, аб тым, як цяжка жылося селяніну да Савецкай улады.

— Вось і мае два браты, — уздыхне Мікалай Карпавіч, — паехалі ў той цяжкі час шукаць шчасця на чужыне. Дзе яны цяпер? Калі б яны маглі паглядзець, як мы жывём. Яны толькі марылі аб такім жыцці.

У размову ўступае старэйшая П. Е. Шыш, маці Мікалая Карпавіча. Шкада ёй сыноў, што жывуць на чужыне, перажывае старая. І ўсё чакае, усё спадзяецца, што зляццяца яны пад яе дах.

Гаворачы аб сягонняшнім Астрэмечэве, хочацца сказаць некалькі слоў пра Піліпа Васільевіча Мельнічука. Яму 60 год. Не змог ён атрымаць пры царызме і панскай Польшчы адукацыі. А зараз усім сэрцам цягнецца да навукі, мастацтва. Ён нават піша вершы. Няхай не заўсёды дасканалыя, але поўныя радасці. Вось адзін з яго вершаў. Называецца ён «Вясна».

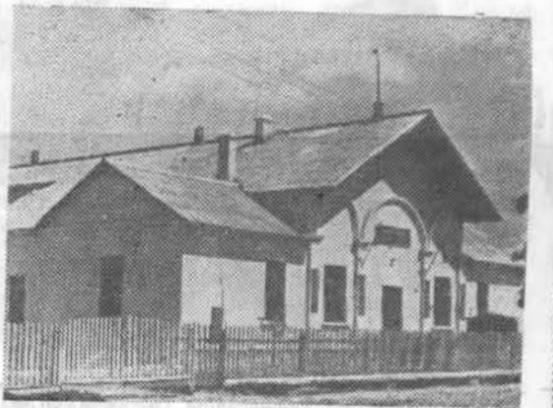
Идет весна,
На сердце радость,
Мне не о чем теперь тужить.
Хотя года идут под старость,
Но хочется работать, жить.
Мне хочется полюбоваться
Весны цветущей красотой,
В цветах весенних попутаться,
Умыться чистою росой.
Несет весна большую радость
На наши звонкие поля,
И я гоно недуг и слабость,
К труду зовет меня земля.
В семье колхозной труд зазорный,
На деда разве я похож?
Ломаю я любые нормы,
Чтоб вырастить на диво розь.

Так можа пісаць толькі шчаслівы чалавек. Шчасце ў Астрэмечэва прышло для ўсіх.

А. ГУРЭЦКІ.

На здымках: 1. Дом культуры ў вёсцы Астрэмечэва. 2. Прышлі новыя кнігі. Загадчык Дома культуры Іван Уюн і бібліятэкар Ганна Леванчук задаволены.

Фота В. Дальніна.



МАЦНЕНЕ ДРУЖБА

У гэты вечар на сцэне Талачынскага раённага Дома культуры гучалі беларускія, літоўскія, латвійскія і эстонскія песні. Настаўнікі чатырох братніх рэспублік парадавалі нас сваім майстэрствам. Яны славілі ў песнях Радзіму-маці, шчаслівае жыццё пад сонцам Савецкай Канстытуцыі, непарушную дружбу народаў нашай вялікай краіны.

Мацнеюць сяброўскія сувязі работнікаў народнай асветы Талачынскага раёна з іх ка-

легамі з Прыбалтыйскіх рэспублік. Пачатак гэтай дружбы быў пакладзены ў канцы мінулага года, калі дэлегацыя талачынскіх настаўнікаў была запрошана на Дзень настаўніка ў Анікшчэйскі раён Літоўскай ССР.

Нядаўна анікшчэйскія настаўнікі прыехалі ў госці да сваіх талачынскіх сяброў. На сустрэчы прысутнічалі таксама работнікі народнай асветы Латвіі і Эстоніі. Яны пазнаёміліся з пастаноўкай працоў-

нага навучання і выхавання дзяцей у школах. З 13 сярэдніх школ сем працуюць па 11-гадовай вучэбнай праграме, даюць вучням спецыяльнасці шафэра і слесару па рамонту аўтамашын, механізатараў шырокага профілю, паляводаў і г. д.

Настаўнікі братніх рэспублік аглядзелі раённую школьную выстаўку, на якой прадстаўлены ўзоры вучнёўскай творчасці. У маі талачынскія настаўнікі зноў ездзілі на сустрэчу са сваімі анікшчэйскімі сябрамі. А калі пачаліся летнія канікулы, з Анікшчэйскага раёна ў Талачын прышло запрашэнне: накіраваць у Літву на адпачынак у піянерскі лагер групу школьнікаў. І талачынскія дзеці выдатна адпачылі! У іх шмат цудоўных уражанняў аб прыведзеных у Літве днях. Там яны моцна пасябралі са сваімі маленькімі літоўскімі аднагодкамі, палюбілі іх край.

Г. КАРАЛЕУ.

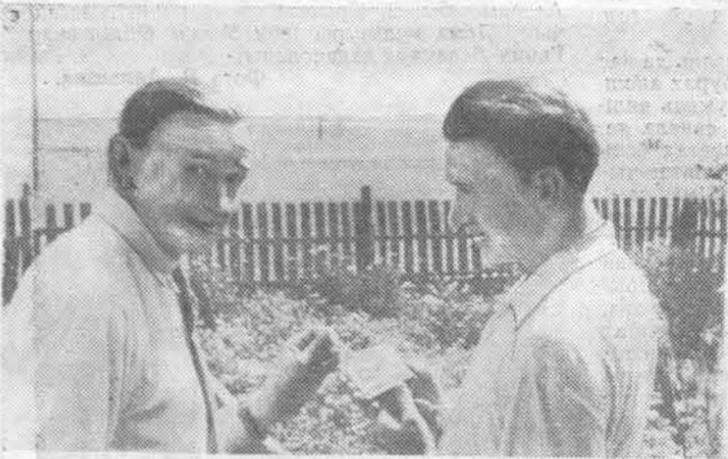
Найвялікшае жаданне



Давід-Гарадок патанае ў зеляніне. На здымку: адна з вуліц.



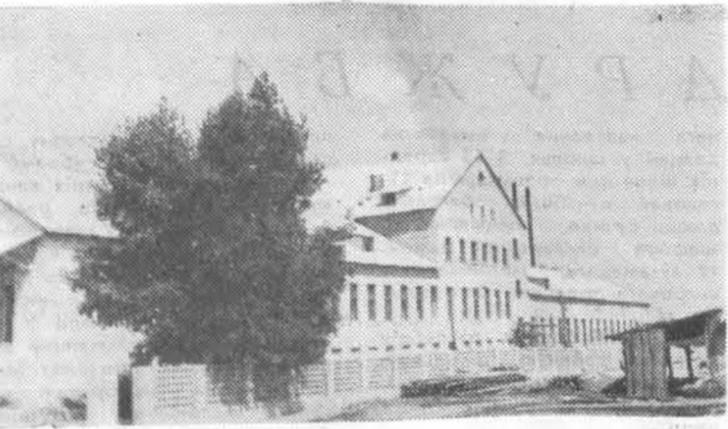
Госць з Канады Дзям'ян Трафімавіч Грычык сярод сваіх родных і блізкіх. На здымку вы бачыце Дзям'яна Трафімавіча (першы злева), нявестку, жонку, сына і ўнукаў перад хатай, якую збудавалі жонка з сынам.



Закурым, тата, «Беларускія», — кажа Мікалай, частуючы бацьку Дзям'яна Трафімавіча Грычыка сігарэтамі.



Васіль Цылюк з дзецьмі ля сваёй хаты.



У Давід-Гарадку будуюцца новы маслазавод.

На тратуары стаялі трое: Кулага, Шасцюк і яшчэ адзін з гарадчукоў. Імя якога засталася невядомым. Па вуліцы ішлі гітлераўцы. Сярдзіты на Шасцюка, таксама гарадчук, Аляксандр Міна падыйшоў да аднаго з гітлераўцаў і кінуўшы ў бок Шасцюка, сказаў:

— Вось той, першы — камуніст (хоць Шасцюк ніколі і не быў камуністам).

У гітлераўца наліліся вочы крывёю:

— Камуністэя?!..

Міна зрабіў сваю чорную справу і шмыгнуў за вугал, а гітлеравец замест «камуніста» арыштаваў Кулагу.

Жонка Кулагі, ні ў чым не вінаватага чалавека, бацькі сем'яных дзяцей, некалькі разоў звярталася да нямецкіх улад, пытаючыся, куды дзеўся яе муж, і нічога не магла даведацца. А праз некаторы час у тым месцы, дзе ў Давід-Гарадку стаіць зараз новы кінатэатр, сабака адкапаў чалавечую руку. Потым адкапалі чалавека. Жонка і дзеці пазналі ў ім Кулагу.

У Давід-Гарадку забурліла. Людзі ганілі здрадніка, пракліналі акупантаў. Аляксандр Міна кудысьці знік, знік і Шасцюк, але не надоўга. На чацвёрты дзень ён з'явіўся на Камунальнай вуліцы ў нямецкай форме.

— Што ты нарабіў, Даніла? — накінула на яго жонка. — Прыдуць нашы. Савецкая ўлада зрабіла цябе дырэктарам цагельнага завода, а ты чым за гэта аддзякаваў? Гэта ж здрада.

— Цішэй, Тацяна. У мяне не было іншага выйсця.

Брат Тацяны Васіль Цылюк, тады яшчэ нежанаты хлапец, незадаволенна глядзеў на Данілу, але маўчаў, баяўся сказаць слова.

Даніла не быў доўга дома. Неўзабаве ён выехаў на фронт. Прайшоў час, гітлераўская армія адступала. У Давід-Гарадку зноў з'явіўся Даніла Шасцюк. Не хацелася Тацяне пакідаць родны кут, але муж пацягнуў жонку за сабой.

Так Даніла Шасцюк і яго жонка Тацяна Шасцюк трапілі ў ЗША. Але, відаць, не салодка жывецца Тацяне ў «вольным свеце», відаць, сэрца ные па родных мясцінах. І вось нядаўна рэдакцыя атрымала пісьмо.

«Паважаная рэдакцыя! Я, Тацяна Шасцюк, беларуска, хачу вас прасіць вольна: я бываю ў сваіх знаёмых, якія атрымліваюць ад вас рэгулярна газеты, а ў іх чытаюць навіны з роднага краю. Вы часта друкуеце фатаграфіі гарадоў, калгасаў і саўгасаў і расказваеце эмігрантам пра жыццё іх землякоў у гэтых мясцінах. Я б хацела пабачыць у газеце і свой горад, і паглядзець, як ён выглядае зараз, пасля вайны. А горад мой родны — Давід-Гарадок. Калі ласка, напішыце аб ім».

З гэтым пісьмом мы прыехалі ў Давід-Гарадок. Мы нічога тады яшчэ не ведалі, хто такая Тацяна Шасцюк, хто яе муж і як яны трапілі за мяжу.

Ідзем па вуліцы, аглядаем гарадскі пасёлак. Вуліцы абсаджаны дрэвамі, так што нават дамы цяжка сфатаграфавалі. Не вуліцы, а проста алеі ў парку. Зруйнаванню ніякіх не відаць. Дамы часта сустракаюцца новыя, адкрыты магазіны, прахожыя добра апранутыя, вясёлыя. Не верыцца, што тут была вайна, што тут калісьці хапалі людзей гітлераўцы і стралялі, не спытаўшы нават, хто яны і ў чым вінаваты.

Горад напоўнены радасным гоманам. З рэпрадуктараў чуецца бадзёрая музыка. Дзень цудоўны, сонечны.

Спыняемся на мосце цераз Гарынь: на беразе ў пяску загарваюць людзі, сядзяць з вудкамі рыбакі, плаваюць лодкі. Адсюль, з моста, відаць увесь горад. Сярод дахаў выдзяляецца купал царквы.

— Моляцца людзі? — пытаю ў прахожага.

— Хто жадае — моляцца. Але такіх нямнога.

Ля моста прыгожы дом. На ім шыльда: «Дом піянераў і школьнікаў». Зойдем. Можна, гэта нашым чытачам будзе цікава.

Дырэктар Дома Міхал Іванавіч Бесан правёў нас па прасторных утульных пакоях дома:

— У вольны час сюды прыходзяць дзеці, — сказаў ён, — вучацца майстраваць, іграць на інструментах, сляваць, маляваць, танцаваць. Іх вучаць настаўнікі, майстры. Вось тутэйшы жыхар Васіль Іванавіч Куст, напрыклад, — працягваў дырэктар, знаёмычы нас з адным з настаўнікаў дома. — Ён вучыць дзіцячых студэнтаў пра ве. У яго гуртку 76 дзяцей. Яны робяць цудоўныя рэчы з дрэва. Маляваць дзіцячым вучыць наш гарадчук, заслужаны дзяржмастацтва БССР Канстанцін Кандратавіч Казелка. Яго працы па разьбе вядомы не толькі ў рэспубліцы, але і за межамі яе.

Мы раскавалі аб мэце пашата прыезду, паказалі пісьмо.

— Тацяна Шасцюк? Гэта, здаецца, сястра Васіля Цылюка.

— А хто ён, Васіль Цылюк?

— Калгаснік. Жонка яго вядомая дзярка Ліда Цылюк. Маюць пяцёра дзяцей. Жывуць яны па вуліцы Камунальнай, дом 17.

Мы накіраваліся па ўказанаму адрасу. Васіль Цылюк быў якраз дома. У калгасе ён працуе на лёгкіх работах, бо яшчэ ў часы польскай акупацыі часткова страціў працаздольнасць. Васіль усё раскаваў нам пра сваю сястру і яе мужа Данілу.

— Сястра мая шчасця з Данілам не мела. Вось тут, у гэтай хаце, яны жылі, калі пачалася вайна. Ву яе. І цяпер піша, цяжка ёй там. Хоча вярнуцца.

— Ну што ж, пасылайце ёй запрашэнне. А праца ў Давід-Гарадку знойдзецца.

— Вядома, знойдзецца. Ды і Даніла мог бы вярнуцца. Радзіма многім даравала памылкі мінулага.

— А як вы жывяце? — спыталі мы гаспадара.

— Не блага. Жонка ў калгасе працуе, а я больш каля хаты. Дзеці вучацца. Тацяна ў сёмым класе, Ніна — у пятым, Саша — у трэцім, а меншыя пакуль дома.

— Сястра хоча ведаць, якія змены адбыліся ў вас пасля вайны.

— Давід-Гарадок вельмі разбудавалася. Выраслі новыя вуліцы. Ды і на кожнай старой амаль палова новых дамоў. Вось нават на нашай Камунальнай вуліцы. Вунь, глядзіце, новы дом Харашуна Мікалая, а той вунь — Мірышчыка Фёдара.

Старшыня гарадскога выканаўчага камітэта дэпутатаў працоўных Іван Фёдаравіч Каленік, у якога мы пабывалі ў гэты ж дзень, раскаваў нам больш шырока аб зменах у Давід-Гарадку.

— Новы маслазавод будуюць, — сказаў ён.

— А ў вас жа ёсць маслазавод?

— Есць, але ён не адпавядае запатрабаваным часу. Новы дасць больш масла і сыру. Трохпавярховы гмах новай школы будуюць, двухпавярховы будынак новага ўнівермага, некалькі шматкватэрных дамоў...

— А ў Давід-Гарадку былі разбурэнні?

— Былі. Гітлераўцы, адыходзячы, шмат дамоў разбуралі. Кінатэатр, раённая балніца, магазіны — усё гэта пабудавана пасля вайны. Гарадчукі пасля вайны збудавалі каля тысячы дамоў. Раней людзі жылі скучана, па некалькі сем'яў у доме. Цяпер жывуць прасторна, па сям'ю па два — тры пакоі.

— Цагельны завод працуе?

— Працуе. Перабудавалі мы

яго. Раней была простая печ для абпальвання цагляў. Цяпер новая — «гофманна», кругласутачная выемка: адну секцыю абпальваюць, другую закладваюць. Печ працуе бесперапынна. Завод дае 5 мільёнаў штук цагляў ў год. Дырэктар завода — мясцовы жыхар Віктар Лішкевіч... Так што, — усміхнуўся старшыня, — ад таго, што Шасцюк уцеў за мяжу, у небе над Давід-Гарадком дзірка не стварылася...

— Радзіма можа абыйсціся без кожнага з нас, але мы без Радзімы нічога не варты. — устаіў Акім Максімавіч Лявонь, які сядзеў у кабінце ў час нашай размовы са старшынёй гарвыканкома. — Я сам у 1910 годзе шукаў шчасця ў Амерыцы. Незайздроснае гэта шчасце.

— А тут да нас у госці з Канады прыехаў наш гарадчук Дзям'ян Трафімавіч Грычык, — сказаў Іван Фёдаравіч. — у 1927 годзе Грычык выехаў за мяжу. Пакінуў жонку з двухгадовым хлопчыкам. Думаў чалавек, заробіць грошай і хуценька вярнецца. А прайшло больш трыццаці год.

Нам казалі, што Грычык жыў на вуліцы Праезджай у доме нумар 36, і мы накіраваліся туды.

Усе былі дома. Госць сядзеў за сталом, чытаў у газеце аб падвіль маёра Цітова.

— Гэтую газету я з сабой вазьму ў Гамільтон, — сказаў Дзям'ян Трафімавіч пасля таго, як мы з ім пазнаёмліліся. — А то перакруціць усё і скажучь не так, як тут напісана.

— Ну, як вам адпачываецеца ў роднай хаце?

— Хаты гэтай, тата не бачыў, — сказаў сын. — Гэта мы з мамай пасля вайны збудавалі.

— А вы там, у Гамільтоне, маеце дом?

— Не. Жыву на прыватнай кватэры, — адказаў госць.

— І сына выгадавала, — уздыхнула жонка. — І на фронт яго праводзіла, і дачакалася, што вярнуўся сынком жывы, здаровы з вайны, і дом збудавалі...

— Як кажуць, у сваёй хатэ і вуглі дапамагаюць. То ж родная старонка, не чужына, — сказаў сын. — Тата кажа, што тут усё лепшае, чым там, у Гамільтоне: і хлеб, і яблыкі, і паветра.

— Ведаеце, дыхаць тут лёгка. Паветра цудоўнае. І усё смачнае, — сказаў Дзям'ян Трафімавіч. — яго твар накрыўся румянцам.

— Тата ў нас праводзіць. Прыехаў худы, хворы, стомлены працай, жыццём і клопатамі, — растлумачыў Мікалай.

Дзям'ян Фёдаравіч глянуў на сына, маладога дужага мужыку. Ля яго каленяў шчабяталі прыгожыя дзеці. Побач сядзела і ўсміхалася жонка. Гэтага прасця Дзям'ян Трафімавіч не ведаў. Больш за трыццаці год ён жыў адной думкай — назаваць грошай, дацягнуць да пенсіі. Жыў адзін, не ведаў хатняга ўтулку, сямейных радасцей.

Праўду сказаў Акім Максімавіч — горкае гэта шчасце.

У гэты вечар мы сустракліся і гаварылі з многімі гарадчукамі. Увечары бачылі на вуліцах вясёлыя твары моладзі, былі ў клубе, у кіно. Людзі раскавалі нам аб сваіх планах і жаданнях. І самае найвялікшае жаданне, — каб не было вайны, каб ніколі не вярнуўся той час, калі людзі вымушаны былі пакідаць свой родны край, шукаць шчасця ў свеце.

Леанід ПРОКША.

НАШ АДРАС

Мінск, праспект Імя Сталіна, 77. Дом друку, пакой № 20. Для пісьмаў (sur Briefe): Minsk, Postschlossfach № 14.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.